

Levenslang leren aan de Universiteit Antwerpen: Een complexe puzzel

Onderzoeksrapport Centrum WeST 2023-2024

Centrum voor Werken en Studeren
Stadscampus
S.BL14
Blindestraat 14
2000 Antwerpen

Inhoud

Abstract	3
Inleiding.....	5
Centrum voor Werken en Studeren	5
Wat is een werkstudent?	6
Achtergrond	7
Methodologie.....	9
Onderzoeksvragen	9
Respondenten en onderzoeksopzet	9
Resultaten	9
Profiel van de werkstudent	9
Studietraject	10
Ondersteuning	11
Micro-credentialstudenten.....	12
Conclusie	13
Referenties	14

Abstract

2023-2024

WERKSTUDENTEN

In mei 2024 bevroeg Centrum WeST de werkstudenten aan UAntwerpen. 488 van de 1117 geregistreerde werkstudenten namen deel aan de bevraging. Op basis van deze resultaten en inschrijvingsgegevens schetsen we een beeld van de werkstudent.

OPLEIDING

Welke opleiding volgen werkstudenten aan UAntwerpen?

*Op basis van 1117 geregistreerde werkstudenten

GESLACHT

Wat is de verdeling van mannen en vrouwen?

*op basis van 1117 geregistreerde werkstudenten

36% mannen, 64% vrouwen

FACULTEIT

Welke faculteiten tellen de meeste werkstudenten?

*op basis van 1117 geregistreerde werkstudenten

1. Sociale Wetenschappen (28%)
2. Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen (21%)
3. Letteren en Wijsbegeerte (13%)
4. Rechten (12%)

DEELTIJDS STUDEREN

Hoeveel studiepunten nemen werkstudenten jaartijks op?

36
gemiddeld aantal studiepunten per jaar

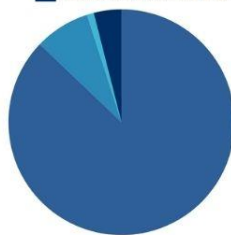
*op basis van 1117 geregistreerde werkstudenten

WERKSITUATIE

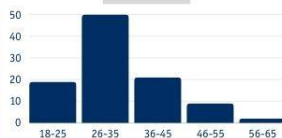
Wat is de werksituatie van werkstudenten?

*op basis van 1117 geregistreerde werkstudenten

- Werknemer | 88%
- Zelfstandige | 8%
- Werkzoekende | 1%
- Zelfstandig student | 4%

LEEFTIJD

Welke leeftijd hebben werkstudenten aan UAntwerpen?

*op basis van 1117 geregistreerde werkstudenten

MOTIVATIE

Waarom kiezen werkstudenten voor een opleiding? (meerdere antwoorden mogelijk)

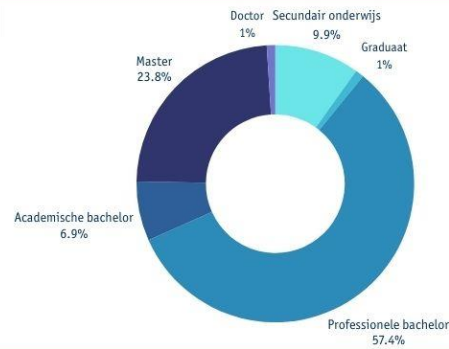
*Antwoorden in % op basis van 488 werkstudenten

EERDER DIPLOMA

Wat was het hoogst behaalde diploma van werkstudenten bij de start van de opleiding?

*Op basis van 488 werkstudenten

OBSTAKELS

Wat zijn voor werkstudenten de grootste moeilijkheden in hun opleiding?

*Op basis van 488 werkstudenten

- Geen lesopnames van colleges
- Laattijdige communicatie of communicatie gebeurt enkel in de les en niet online
- Groepswerken
- Informatie voor werkstudenten is complex en/of moeilijk te vinden

STRESS

Ervaren werkstudenten veel stress door hun opleiding?

*Op basis van 488 werkstudenten

Op een schaal van 1 (weinig stress) tot 5 (veel stress) geven werkstudenten gemiddeld een 4.

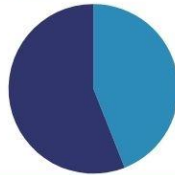
VERBONDENHEID

Voelen werkstudenten zich verbonden met de universitaire gemeenschap?

*Op basis van 488 werkstudenten

Ja: 44%

Nee: 56%

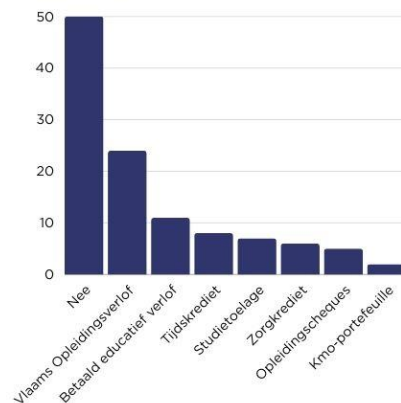
SOCIALE EN FINANCIËLE VOORZIENINGEN

Studenten die hun opleiding combineren met een job komen soms in aanmerking voor overheidssteun, bv. in de vorm van financiële steun of extra verlofdagen. Maken werkstudenten daar gebruik van?

*Antwoorden in % op basis van 488 werkstudenten

Een overzicht van alle voorzieningen is te vinden op de website van Centrum WeST onder 'werken en studeren'.

ONDERSTEUNING VANUIT CENTRUM WEST

Op basis van deze bevraging kan Centrum WeST haar dienstverlening verbeteren. Hoe pakken we dat aan?

1. **Informatie voor werkstudenten proactief aanbieden:** we voorzien meer concrete informatie (bv. over sociale/financiële voorzieningen) in o.a. de bevestigingsmail en nieuwsbrieven.
2. **Online platform voor samenwerking:** we stellen een online platform ter beschikking waar werkstudenten met elkaar in contact kunnen komen.
3. **Persoonlijke aanpak:** we blijven inzetten op persoonlijk contact met werkstudenten en zullen regelmatig polsen naar het verloop van hun studietraject. Ook fysieke en telefonische afspraken blijven we promoten.

Inleiding

In 2020 richtte de Vlaamse overheid het Partnerschap Levenslang Leren op, dat de Europese ambitie moet verwezenlijken om tegen 2030 tot een opleidingsdeelname van 60% voor volwassenen te komen. Levenslang leren is van belang om bij te blijven in een snel veranderende maatschappij en arbeidsmarkt, waarin o.a. technologische innovaties en duurzaamheid een grote rol spelen (Partnerschap Levenslang Leren, Expertisecentrum Innovatieve Leerwegen). Het aantal levenslangleerders in Vlaanderen ligt echter nog ver van de Europese doelstelling af: in 2023 volgde 11,2% van de volwassenen in de afgelopen maand een opleiding (Levenslang Leren Dashboard, Departement Werk & Sociale Economie). Het overheidsproject Transitie Leven, Leren en Werken in 2050 stelt dat er meer ingezet moet worden op de persoonlijke leerweg van ieder individu, maar dat is niet evident. Aan de Universiteit Antwerpen wordt al jaren ingezet op levenslang leren, door flexibele trajecten aan te bieden en werkstudenten extra te ondersteunen via het Centrum voor Werken en Studeren.

Centrum voor Werken en Studeren

Het Centrum voor Werken en Studeren van de Universiteit Antwerpen, kortweg Centrum WeST, werd opgericht in 2008. Haar opdracht was en is ook vandaag nog tweeledig, namelijk de uitbouw van werkstudententrajecten in de faculteiten faciliteren en (potentiële) werkstudenten informeren en ondersteunen. Een specifiek centrum voor werken en studeren blijft in Vlaanderen, ondanks de huidige aandacht voor levenslang leren, een uniek gegeven.

Bij de start van Centrum WeST werden dertien werkstudententrajecten opgericht, een aantal dat de laatste jaren sterk is gestegen. Een werkstudententraject biedt meer flexibiliteit, bijvoorbeeld door gebruik te maken van blended learning of contactmomenten 's avonds. De Universiteit Antwerpen heeft in academiejaar 2023-2024 werkstudententrajecten binnen 18 opleidingen in haar aanbod:

- de bachelor en master geschiedenis
- de (verkorte) bachelor en master wijsbegeerte
- de bachelor sociaal-economische wetenschappen
- de schakel en master maritiem en logistiek management
- de schakel en master organisatie en management
- de schakel en master verpleegkunde en vroedkunde
- de schakel en master revalidatiewetenschappen en kinesitherapie
- de schakel en master epidemiologie
- de schakel en master opleidings- en onderwijswetenschappen
- de verkorte educatieve master
- de schakel en master erfgoedstudies
- de schakel en master stedenbouw en ruimtelijke planning
- de bachelor en master rechten
- de schakel en master sociologie
- de schakel en master veiligheidswetenschappen
- de schakel en master communicatiewetenschappen
- de schakel en master sociaal werk
- de schakel en master milieuwetenschap.

Werkstudenten die aan de DHO-criteria voldoen, namelijk een werkstudententraject volgen en nog geen tweede cyclus- of masterdiploma hebben, worden extra gefinancierd (1,5). Voor de studenten vormt de flexibiliteit van werkstudententrajecten dan weer een groot voordeel en een belangrijke reden om voor de Universiteit Antwerpen te kiezen (Van Delft, 2014).

FACULTEIT	AANTAL WERKSTUDENTENTRAJECTEN
ANTWERP SCHOOL OF EDUCATION	1
BEDRIJFSWETENSCHAPPEN EN ECONOMIE	5
FARMACEUTISCHE, BIOMEDISCHE EN DIERGENEESKUNDIGE WETENSCHAPPEN	0
GENEESKUNDE EN GEZONDHEIDSWETENSCHAPPEN	6
INSTITUUT VOOR ONTWIKKELINGSBELEID	0
LETTEREN EN WIJSBEGEERTE	4
ONTWERPWETENSCHAPPEN	4
RECHTEN	2
SOCIALE WETENSCHAPPEN	10
TOEGEPASTE INGENIEURSWETENSCHAPPEN	0
WETENSCHAPPEN	2

Tabel: Werkstudententrajecten per faculteit (2023-2024)

Centrum WeST ondersteunt ook de werkstudenten zelf, onder andere door een infoavond te organiseren waarop belangstellenden infosessies kunnen volgen rond flexibel studeren, micro-credentials en de opleiding waarin ze interesse hebben. Daarnaast beantwoordt Centrum WeST vragen van studenten en belangstellenden via de online helpdesk en informeren we hen via een telefonische of fysieke afspraak. Voor geregistreerde werkstudenten is er een boekenservice, waarbij studiemateriaal na de kantooruren kan worden afgehaald. Tot slot organiseert Centrum WeST twee avonden per jaar waarop werkstudenten met elkaar in contact kunnen komen: de Onthaalavond (aan de start van het eerste semester) en het Connect Café (aan de start van het tweede semester).

Wat is een werkstudent?

Studenten die zich aan de Universiteit Antwerpen als werkstudent willen registreren moeten voldoen aan een aantal voorwaarden op het vlak van werksituatie, opleiding en studiecontract. Hun werksituatie is een van de volgende:

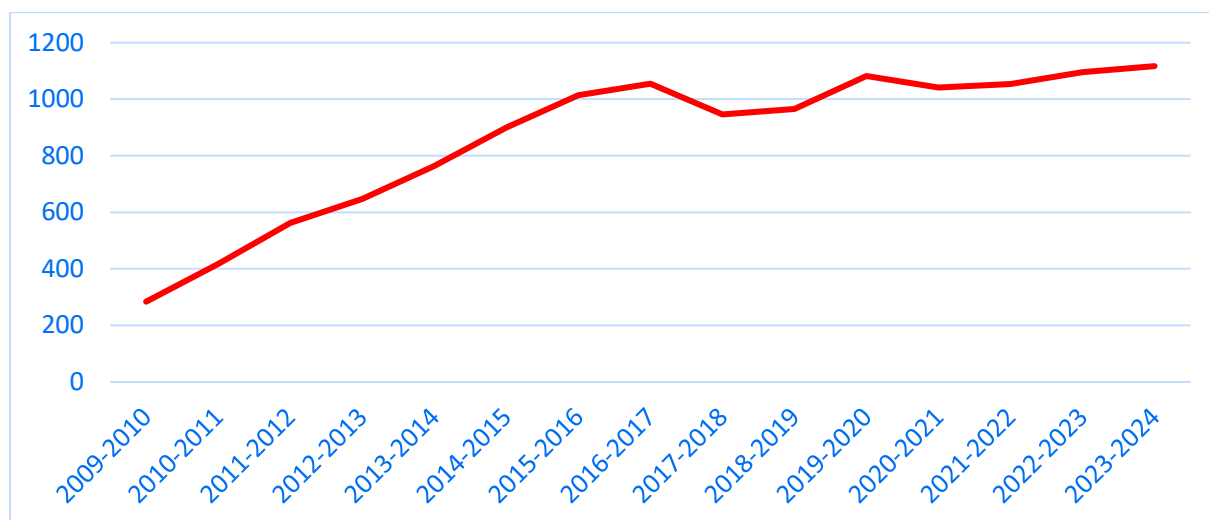
- zelfstandige (of vrij beroep) in hoofdberoep
- werknemer in dienstverband met een omvang van minstens 80 uur per maand
- werknemer in dienstverband met een omvang van minder dan 80 uur per maand maar minstens de helft van een voltijdse opdracht (vooral van toepassing op leerkrachten)
- werknemer in dienstverband met een omvang van minder dan de helft van een voltijdse opdracht in het kader van gezinslast of mantelzorg
- uitkeringsgerechtigde werkzoekende
- zelfstandige student met studietoelage.

Jobstudenten en doctoraatsstudenten komen niet in aanmerking voor het statuut van werkstudent. Geregistreerde werkstudenten volgen daarnaast een van de volgende opleidingen: bacheloropleiding, master- of master-na-masteropleiding, postgraduaat, schakel- of voorbereidingsprogramma, of een micro-credential. Tot slot kunnen enkel studenten met een diplomacontract of een combinatie van een diplomagericht examencontract en een creditcontract zich registreren.

Werkstudenten in alle opleidingen, dus niet enkel in werkstudententrajecten, kunnen zowel deeltijds als voltijds studeren en gebruik maken van onderwijs- en examenfaciliteiten. Onder onderwijsfaciliteiten kan bijvoorbeeld het volgende worden verstaan: opnames van hoorcolleges, blended learning met een beperkt aantal contactmomenten 's avonds, vervangingsopdrachten voor werkcolleges, een individuele opdracht in plaats van een groepsopdracht, en keuze van groepsindeling bij bv. oefeningensessies. Werkstudenten kunnen daarnaast een examenverplaatsing aanvragen als een examen overlapt met werkverplichtingen. Indien nodig kunnen zij

met docenten nog bijkomende afspraken maken. Faciliteiten zijn steeds een gunst van de docent en/of de faculteit en geen automatisch recht voor werkstudenten.

Onderstaande grafiek toont de evolutie van het aantal werkstudenten vanaf academiejaar 2009-2010 tot en met 2023-2024. Het aantal registraties is doorheen de jaren langzaam gestegen, met uitzondering van academiejaar 2017-2018, toen de registratieprocedure voor werkstudenten wijzigde. In 2023-2024 telde UAntwerpen 1117 werkstudenten, wat neerkomt op 4% van het totaal aantal studenten (26 891).

Grafiek: evolutie van het aantal geregistreerde werkstudenten vanaf academiejaar 2009-2010 tot en met 2023-2024.

FACULTEIT	AANTAL WERKSTUDENTEN	PROCENTUEEL
ANTWERP SCHOOL OF EDUCATION	44	3,9%
BEDRIJFSWETENSCHAPPEN EN ECONOMIE	82	7,3%
FARMACEUTISCHE, BIOMEDISCHE EN DIERGENEESKUNDIGE WETENSCHAPPEN	30	2,7%
GENEESKUNDE EN GEZONDHEIDSWETENSCHAPPEN	224	20,1%
INSTITUUT VOOR ONTWIKKELINGSBELEID	1	0,1%
LETTEREN EN WIJSBEGEERTE	123	11,0%
ONTWERPWETENSCHAPPEN	69	6,2%
RECHTEN	119	10,6%
SOCIALE WETENSCHAPPEN	318	28,5%
TOEGEPASTE INGENIEURSWETENSCHAPPEN	31	2,8%
WETENSCHAPPEN	76	6,8%

Tabel: Aantal werkstudenten per faculteit in 2023-2024

Door de coronapandemie en het Voorsprongfonds is er op vlak van levenslang leren heel wat veranderd, waardoor een nieuwe bevraging zich opdringt. Dit onderzoeksrapport beschrijft de werkstudent anno 2024 en geeft aan op welke vlakken de ondersteuning van deze groep studenten verbeterd kan worden.

Achtergrond

Wanneer we spreken over werkstudenten, kunnen er zich op drie niveaus obstakels vormen: bij de student (die de opleiding combineert met een job en evt. een gezin), de hogeronderwijsinstelling (die haar aanbod moet aanpassen aan werkende studenten) en het beleid (bv. sociale en financiële voorzieningen die vanuit de overheid

worden aangeboden) (De Pelsmaeker, De Vriendt & Demedts, n.d.). We vatten hier de obstakels samen die op deze drie niveaus kunnen voorkomen.

Student	HO-instelling	Overheidsbeleid en samenleving
<ul style="list-style-type: none"> Tijd: combinatie studie/werk/gezin 	<ul style="list-style-type: none"> Flexibele trajecten: avondonderwijs, blended learning, opnames,... 	<ul style="list-style-type: none"> Financiële en sociale voorzieningen: Vlaams opleidingsverlof, tijds-/zorgkrediet, opleidingscheques, kmo-portefeuille
<ul style="list-style-type: none"> Flexibiliteit: mogelijkheid om naar de les te komen 	<ul style="list-style-type: none"> Docenten moeten mee zijn met LLL-verhaal 	<ul style="list-style-type: none"> Arbeidsmarkt (werkgevers) moet mee zijn met LLL-verhaal
<ul style="list-style-type: none"> Voorkennis en werkervaring: EVK en EVC 	<ul style="list-style-type: none"> Extra ondersteuning van werkstudenten, bv. boekenservice, onthaalavond 	<ul style="list-style-type: none"> Financiële ondersteuning voor HO-instellingen die LLL promoten

Tabel: *Obstakels bij levenslang leren op drie niveaus.*

Op instellingsniveau zijn er de afgelopen jaren heel wat sprongen gemaakt. Levenslang leren is al enkele jaren een deel van de onderwijsopdracht aan de Universiteit Antwerpen. Twee opleidingen worden via avondonderwijs aangeboden, namelijk de verkorte bachelor Wijsbegeerte en het schakel- en masterprogramma Opleidings- en Onderwijswetenschappen. Voor de overige werkstudententrajecten wordt gekozen voor blended learning of andere faciliteiten. Volledig afstandsonderwijs via e-learning is dus niet aan de orde, omdat contact met docenten en medestudenten van belang is voor de motivatie van studenten (Verschaeren & De Pelsmaeker 2009). Belangstellenden voor wie enkel online onderwijs mogelijk is kunnen als alternatief terecht bij de Open Universiteit.

Rijsbosch, Mortelmans en Spooren (2007) beschrijven de situatie van werkstudenten als een triool, een figuur uit de muzikwereld waarbij de nootduur van twee noten in drie gelijke delen wordt verdeeld. Op eenzelfde manier gaat een werkstudent van een focus op twee componenten, werk en privéleven, naar een focus op drie componenten, namelijk werk, privéleven en studie, terwijl de tijd die hij/zij heeft voor al die zaken natuurlijk niet verandert. Dat beeld klopt ook vandaag nog, zoals onderzoek naar de werkstudentenpopulatie aan de Universiteit Antwerpen bevestigt. In lijn met eerder onderzoek toonde Ann Huybrechts (2012), werkstudente in de master Opleidings- en Onderwijswetenschappen, aan dat jongere werkstudenten en studenten die meer dan twintig uur per week werken gemiddeld lager scoren. Tevredenheid over de opleiding en plezier in het studeren hadden een positief effect op studieresultaten, geslacht en de gevolgde onderwijsvorm in het secundair onderwijs dan weer niet. Uit haar onderzoek bleek dat de meeste bevroagde werkstudenten aan de Universiteit Antwerpen zich gemotiveerd voelen om te studeren, grotendeels autonoom gemotiveerd zijn en een hoge mate van sociale en academische integratie ervaren. Opvallend is dat ze oproept tot een verplichte registratie voor werkstudenten in plaats van een vrijwillige, zoals momenteel het geval is, zodat de werkstudentenpopulatie beter onderzocht kan worden. In zijn masterproef uit 2019 voegt Joppe Broos, student Sociaal-Economische Wetenschappen, daaraan toe dat de werkstudenten aan UAntwerpen verdeeld zijn over de verschillende faculteiten en niet allemaal dezelfde slaagkans hebben (wellicht door een verschil in faciliteiten voor werkstudenten).

Sinds de coronapandemie veranderde er heel wat: colleges worden vaker opgenomen, er zijn meer mogelijkheden om online met elkaar in contact te komen en werkstudenten hebben vaker een flexibel

werkschema, waardoor ze soms ook overdag een college kunnen bijwonen. Dit rapport onderzoekt welke impact die veranderingen hebben op het leven van de werkstudent.

Methodologie

Onderzoeksvragen

Dit onderzoeksrapport wil een antwoord formuleren op de volgende vragen:

1. Wat is het profiel van de werkstudenten aan de Universiteit Antwerpen?
2. Hoe ziet het studietraject van werkstudenten eruit en hoe ervaren ze hun opleiding?
3. Zijn werkstudenten tevreden over de aangeboden ondersteuning van Centrum WeST en de Dienst voor Studietoelagen en Studententoelagen? Hoe kan die ondersteuning verbeterd worden?

Respondenten en onderzoeksopzet

Dit onderzoek richtte zich op alle geregistreerde werkstudenten aan de Universiteit Antwerpen die waren ingeschreven in academiejaar 2023-2024. In totaal betreft het 1117 studenten. Omdat de registratie als werkstudent niet verplicht is, zou het kunnen dat we hiermee niet alle studenten bereiken die hun opleiding combineren met een job. Micro-credentialstudenten ontvingen geen uitnodiging tot deelname, aangezien een aparte bevraging op het einde van de micro-credential reeds polst naar hun profiel en ervaringen. Alle 1099 andere geregistreerde werkstudenten werden via hun studentenmailadres gecontacteerd met de vraag om deel te nemen aan de enquête. In samenwerking met de Dienst voor Studietoelagen en Studententoelagen werd een vragenlijst opgesteld die op drie grote thema's focust: het profiel van werkstudenten, hun studietraject, en de ondersteuning van deze groep studenten. De online enquête werd op 23 april 2024 verspreid via Evasys en kon vier weken lang worden ingevuld.

De bevraging werd ingevuld door 488 studenten (44% van het aantal bevroegden). Daarbij moet worden opgemerkt dat niet alle respondenten alle vragen hebben beantwoord. Het aantal respondenten per vraag is telkens rechts van de grafieken in de bijlage terug te vinden. Voor bepaalde gegevens, zoals de leeftijd, het geslacht en het aantal opgenomen studenten, werd daarnaast gebruik gemaakt van de meest recente inschrijvingsgegevens uit SisA, zodat we een beeld kunnen geven van alle 1117 werkstudenten en niet enkel degenen die deelnamen aan de enquête. In dit verslag worden de algemene tendensen beschreven en op basis daarvan voorstellen voor een verbeterde dienstverlening van Centrum WeST gegeven.

Resultaten

Profiel van de werkstudent

Het profiel van iedere werkstudent verschilt uiteraard sterk. Toch kunnen er een aantal tendensen worden opgemerkt. We beschrijven de werkstudent hier op basis van inschrijvingsgegevens (voor alle 1117 geregistreerde werkstudenten) en de resultaten uit de bevraging (488 respondenten). De quotes die zijn toegevoegd komen uit de bevraging.

Op basis van de inschrijvingsgegevens merken we op dat mannen tellen voor 36% van het aantal ingeschreven werkstudenten en vrouwen voor 64%. 89% heeft de Belgische nationaliteit, 8% de Nederlandse. De overige 3%

komt uit verschillende, soms ook niet-Europese landen. De gemiddelde leeftijd van werkstudenten is 33 jaar. De helft van de werkstudenten bevindt zich in de leeftijdscategorie 26 tot 35 jaar. De tweede grootste categorie is 36 tot 45 jaar (21%), gevolgd door 18 tot 25 jaar (19%). 9% van de geregistreerde werkstudenten bevindt zich in de groep van 46 tot 55 jaar, 2% in de categorie 56 tot 65 jaar. Ook wat de werksituatie betreft, is er een trend waar te nemen. Een overgrote meerderheid van de werkstudenten is minstens deeltijds tewerkgesteld als werknemer (87,1%). 7,9% werkt als zelfstandige in hoofdberoep, 4% is zelfstandig student. 1% van de werkstudenten is werkzoekende.

Ook in de bevraging kwamen een aantal tendensen naar boven. Zo behaalden de meeste werkstudenten reeds een professioneel bachelordiploma (58,1%) of een masterdiploma (23,8%). Het aantal jaren werkervaring verschilt dan weer sterker: 26,3% van de respondenten heeft 11 tot 20 jaar werkervaring, maar zo'n 53% heeft 0 tot 10 jaar werkervaring en 12,3% heeft 21 tot 30 jaar werkervaring. 40% van de respondenten is nog maar één jaar werkstudent aan UAntwerpen. De redenen om aan een opleiding als werkstudent te starten zijn gevarieerd. Vooral persoonlijke interesse (69,1%) en nieuwe jobperspectieven binnen de huidige werksector (53,5%) spelen een rol. (Studenten konden in deze vraag meerdere antwoorden aanduiden.)

“[D]e belangrijkste [reden] voor mij was, om een soort van 'back up' te hebben. Wat als ik nieuwe kansen wil grijpen in de toekomst (vanaf 5 jaar of tien jaar, of eerder). Het is nu gemakkelijker dan met een gezin met kinderen. Wat er onderweg op mijn pad komt, is mooi meegenomen.”

Verschillende factoren houden werkstudenten gemotiveerd, zoals blijkt uit onderstaande quote, waarin een student vertelt waar zijn/haar motivatie vandaan komt:

“De cursusinhoud en het besef dat ik eindelijk doe wat ik al jaren wilde doen.”

Studenten kozen voornamelijk voor een opleiding aan de Universiteit Antwerpen omdat de opleiding dicht bij huis of werk wordt georganiseerd (60,9%) en door de mogelijkheid om flexibel te studeren (49,2%) (meerdere antwoorden mogelijk). In de open vragen geven enkele Nederlandse studenten ook aan dat zij voor een opleiding in Vlaanderen kozen omdat het inschrijvingsgeld een stuk lager ligt dan in Nederland.

Studietraject

Op basis van de inschrijvingsgegevens van alle geregistreerde werkstudenten stellen we vast dat het merendeel een schakel- of voorbereidingsprogramma (37%) of een master (41%) volgt. 20% volgt een bacheloropleiding, 1% is ingeschreven voor een postgraduaat, 1% voor een micro-credential. Deze twee laatste, opvallend lagere, cijfers zijn wellicht gelinkt aan het feit dat veel werkstudenten in een postgraduaat of micro-credential zich niet registreren als werkstudent. Het grootste deel van de respondenten in de bevraging studeert aan de Faculteit Sociale Wetenschappen (28,3%), de Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen (21,3%), de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte (13,1%) en de Faculteit Rechten (11,7%). De opleidingen met het grootste aantal respondenten binnen deze faculteiten zijn respectievelijk het schakelprogramma en de master Opleidings- en onderwijswetenschappen (56,4%), het schakelprogramma en de master Verpleegkunde en vroedkunde (81,9%), de bachelor Geschiedenis en de bachelor Taal- en letterkunde (beide 19,3%), en de bachelor Rechten (67,3%). De verhoudingen tussen de faculteiten komen ongeveer overeen met het aantal geregistreerde werkstudenten

in academiejaar 2023-2024 (zie p. 7). In de faculteiten die werkstudententrajecten aanbieden valt op dat de respondenten vooral een van die werkstudententrajecten volgen.

Werkstudenten kunnen hun studietraject flexibeler maken door minder studiepunten op te nemen en gebruik te maken van onderwijs- en examenfaciliteiten. Van de studenten die deelnamen aan de bevraging studeert 44,1% deeltijds en neemt 15 tot 30 studiepunten op. Op basis van de registratiegegevens kunnen we ook een cijfer voor alle werkstudenten geven: in academiejaar 2023-2024 namen werkstudenten gemiddeld 36 studiepunten op. Daarnaast zijn werkstudenten vaak niet in de mogelijkheid om aanwezig te zijn in de lessen: 38,3% woont de lessen op regelmatige basis bij, maar verder kiezen werkstudenten vaak voor zelfstudie of wonen ze enkel de lessen met verplichte aanwezigheid bij.

“[L]esopnames maken dat ik gemiste lessen toch op eigen tempo kan inhalen. Zonder deze lesopnames had ik het al lang opgegeven.”

Zelfstudie wordt uiteraard vergemakkelijkt door toegang tot de digitale leeromgeving (Studentenportaal, SisA, Blackboard): voor bijna alle studenten (93,2%) verloopt het werken met die digitale leeromgeving ook vlot.

Ondersteuning

Belangrijke factoren om een opleiding als werkstudent te doen slagen zijn motivatie en ondersteuning van de omgeving. Studenten werden gevraagd om verschillende vormen van ondersteuning een waardering te geven op een schaal van 1 tot 6. De respondenten zijn over het algemeen tevreden over de ondersteuning van hun naaste omgeving zoals partner, ouders of vrienden (gemiddeld 5,18 op 6), hun werkgever (4,62 op 6) en de docenten (4,34 op 6). Een grote meerderheid is ook sterk gemotiveerd om te studeren. Een werkpuntje is dat niet alle respondenten de studiebelasting van hun opleiding vooraf juist hadden ingeschat. Weinig verrassend vinden veel respondenten de combinatie van werken en studeren zwaar en hebben ze niet altijd voldoende tijd om te studeren. Zo zijn voor veel respondenten groepswerken een struikelpunt, vooral als die opdracht met reguliere studenten gemaakt wordt (omwille van verschillende levenservaring en beschikbaarheden).

“Combinatie werk en studie is niet altijd evident, vooral bij het maken van groepswerken. Mijn job kent geen regelmatig verloop, waardoor ik soms heel erg drukke periodes heb (en dus geen tijd heb voor lessen of studie), en soms wat rustigere periodes waarin kan bijbenen. Bij groepswerken haal ik dan vaak bepaalde deadlines niet en voel ik me schuldig.”

Toch vindt het merendeel de moeilijkheidsgraad van de opleiding niet te hoog. Daarnaast zijn de meeste respondenten erin geslaagd om de juiste studiemethode te vinden. Op de vraag of ze veel stress ervaren door de combinatie van werk en studie antwoorden de respondenten gemiddeld een 4 op een schaal van 1 (weinig stress) tot 5 (veel stress). 38,1% heeft dan ook het gevoel meer ondersteuning nodig te hebben.

“Er is gewoon weinig ademruimte. Vakantie is voor mij "enkel moeten werken", maar dat zorgt ervoor dat ik eigenlijk echt nooit volledig kan ontspannen.”

“Focus houden op de studie door alle dingen die moeten gebeuren op het werk. Dat krijgt toch steeds prioriteit. Door de combinatie is elke avond, elk weekend of elke vakantie gevuld met ofwel werk ofwel studie. Tijd voor vrienden/familie is er nauwelijks. Dat begint na drie jaar te wegen.”

Over de ondersteuning van Centrum WeST blijken niet alle respondenten voldoende geïnformeerd te zijn. Zo had slechts 20,7% voor zijn/haar inschrijving een kennismakingsgesprek bij Centrum WeST. Respondenten zijn tevreden over de Onthaalavond voor werkstudenten en de informatie omtrent de registratie als werkstudent, maar zouden graag nog beter worden ingelicht over de studielast, de onderwijs- en examenfaciliteiten en de financiële en sociale voorzieningen voor werkstudenten. Uit de bevraging blijkt overigens dat veel werkstudenten geen gebruik maken van die voorzieningen (50%). Studenten die dat wel doen, gebruiken vooral het Vlaams opleidingsverlof (23,8%). Tot slot nam net geen 20% van de respondenten al deel aan een activiteit of workshop georganiseerd door Centrum WeST. 27,9% zou dat in de toekomst wel willen, 54,7% heeft daar geen interesse in. Een aantal respondenten geeft in de open vragen aan dat de informatie voor werkstudenten meer proactief aangeboden moet worden. Omdat deze bevraging in samenwerking met de Dienst voor Studieadvies en Studentenbegeleiding (DSSB) werd opgesteld, werd ook naar hun ondersteuning gepolst. 57,8% van de werkstudenten heeft al gehoord van de DSSB, maar 83,3% maakte nog geen gebruik van hun aanbod aan workshops of individuele begeleiding.

Aangezien zij niet alle lessen kunnen bijwonen, hebben werkstudenten vaak minder contact met medestudenten. Centrum WeST speelt daarop in door twee avonden te organiseren waarop deze studenten elkaar kunnen ontmoeten, namelijk de Onthaalavond voor werkstudenten en het Connect Café. Opvallend is dat 70% van de werkstudenten geen nood heeft aan meer communityvorming. Anderzijds voelt slechts 43,8% van de respondenten zich verbonden met de universitaire gemeenschap. Studenten die wel op zoek zijn naar meer communityvorming zouden vooral gebaat zijn bij een Teams-community, waar ze elkaar bijvoorbeeld vragen kunnen stellen over de studie. Uit de open vragen blijkt ook dat werkstudenten net veel aan elkaar hebben. Op de vraag ‘Welke factoren zorgen ervoor dat je gemotiveerd blijft tijdens de opleiding?’ antwoorden veel respondenten dat het contact met andere werkstudenten, bv. via WhatsApp-groepjes, hen sterk motiveert. Een netwerk binnen de opleiding speelt voor velen dus een belangrijke rol.

Micro-credentialstudenten

Sinds academiejaar 2022-2023 kunnen we binnen de populatie werkstudenten een nieuwe subgroep onderscheiden, namelijk de micro-credentialstudenten. Om deze groep niet te overbevragen, werden zij niet opgenomen in dit onderzoek, maar ontvingen ze een aparte bevraging over de gevolgde micro-credential (zie bijlage). We bespreken hier kort een aantal opvallende verschillen met werkstudenten die een bachelor- of masteropleiding volgen. Zo zijn studenten in een micro-credential over het algemeen iets ouder: 28,6% bevindt zich in de leeftijdscategorie 46-55. 21,4% is 26 tot 35 jaar oud. De categorieën 17 tot 25 jaar, 36 tot 45 jaar en 56 tot 65 jaar tellen elk 14,3% van de respondenten. 7,1% is ouder dan 65 jaar. Ook wat de werksituatie betreft is er een verschil: zo werkt 51,8% als werknemer en 26,8% als zelfstandige in hoofdberoep. Eveneens een verschil met de bachelor- en masterstudenten: 8,9% van de micro-credentialstudenten is gepensioneerd, een andere 8,9% is nog voltijds student. Opvallend is ook dat 80,4% van de micro-credentialstudenten al een masterdiploma behaalde. Studenten volgden de micro-credential voornamelijk uit persoonlijke interesse of om specifieke vakkennis voor hun huidige job te verwerven. Om de opvallendste verschillen kort samen te vatten kunnen we dus concluderen dat werkstudenten in een micro-credential gemiddeld iets ouder zijn, vaker als zelfstandige in hoofdberoep werken en meestal al een masterdiploma hebben behaald.

Conclusie

In dit laatste deel worden drie belangrijke vaststellingen uit dit onderzoek besproken. Op basis daarvan formuleren we mogelijke manieren waarop de dienstverlening van Centrum WeST de komende jaren nog verbeterd kan worden.

Vaststelling 1: Meer evenementen om werkstudenten met elkaar in contact te brengen zijn niet nodig, maar veel werkstudenten hebben ook weinig medestudenten waar ze op kunnen terugvallen bij problemen.

Centrum WeST behoudt de Onthaalavond voor werkstudenten en het Connect Café, dat is voortgekomen uit het idee om werkstudenten de kans te geven elkaar te leren kennen, maar voorziet voorlopig geen nieuwe activiteiten gericht op werkstudenten. Er wordt bekeken of een Teams-community of ander online platform voor werkstudenten, gemodereerd door Centrum WeST, een geschikte manier is om werkstudenten nog meer (online) met elkaar in contact te brengen.

Vaststelling 2: Niet alle werkstudenten zijn voldoende ingelicht over de bestaande onderwijs- en examenfaciliteiten en de sociale en financiële voorzieningen. De informatie moet meer proactief worden aangeboden. Ook voor Nederlandse studenten is het niet altijd duidelijk voor welke voorzieningen zij in aanmerking komen.

De afgelopen tijd werd sterk ingezet op de website om informatie over faciliteiten en sociale en financiële voorzieningen te verspreiden. Uit de bevraging blijkt echter dat studenten die informatie niet altijd weten te vinden. Er moet daarom gezocht worden naar andere manieren van informatieverbreiding, liefst door de werkstudenten rechtstreeks te contacteren. Hiervoor zijn een aantal oplossingen. Zo zal Centrum WeST in de bevestigingsmail die studenten ontvangen nadat zij zich hebben geregistreerd nog meer doorverwijzen naar nuttige pagina's op de website en de mogelijkheid om een persoonlijk gesprek aan te vragen. In de nieuwsbrief voor geregistreerde werkstudenten zal ook geregeld een sociale of financiële voorziening worden uitgelicht. Voor Nederlandse studenten wordt een overzicht opgesteld van de voorzieningen waarvoor zij in aanmerking komen.

Vaststelling 3: Werkstudenten zouden baat hebben bij een persoonlijker aanpak en meer opvolging van hun studietraject.

Vooraf in de open vragen geven enkele respondenten aan dat zij graag een persoonlijk contactpunt zouden hebben of regelmatig hun studietraject met een medewerker willen overlopen. Centrum WeST zal in de loop van het academiejaar bekijken hoe het traject van werkstudenten nog beter kan worden opgevolgd.

Centrum WeST blijft zich met andere woorden ook de komende jaren inzetten voor het levenslang leren aan de Universiteit Antwerpen, door in dialoog te gaan met zowel de studenten als de docenten en medewerkers van de universiteit. De Europese doelstelling om tegen 2030 tot een opleidingsdeelname van 60% bij volwassenen te komen is ambitieus, maar de Universiteit Antwerpen heeft doorheen de jaren een aantal troeven ontwikkeld om aan dat doel bij te dragen.

Referenties

A. Huybrechts, *Werken én studeren: een haalbare kaart?*. Antwerpen, 2012.

Centrum WeST, *De werkstudent in profiel. Onderzoeksrapport naar aanleiding van vijf jaar Centrum WeST*. Antwerpen, 2014.

Departement Werk en Sociale Economie. *Levenslang Leren Dashboard*.
<https://opendata.wse.vlaanderen.be/pages/lll-dashboard/>

Expertisecentrum Innovatieve Leerwegen. *Het partnerschap Levenslang Leren*.
<https://www.vlaanderen.be/levenslang-leren/het-partnerschap-levenslang-leren>

J. Broos, *Profielchets van de werkstudent aan de Universiteit Antwerpen en onderzoek naar de relatie tussen de slaagkans en sociaaleconomische factoren van deze studenten*. Antwerpen, 2019.

J. Verschaeren en S. De Pelsmaeker, *A Lifelong Learning Strategy at the University of Antwerp: Blended Learning Routes for Working Students*. Conference ICL2009

J. Verschaeren en M. Rijsbosch. *WeSTwaarts. Werken en Studeren aan de Universiteit Antwerpen*. Universiteit Antwerpen, 2008.

M. Rijsbosch, D. Mortelmans en P. Spooren, *Triolen: Tien jaar werkstudenten PSW aan de Universiteit Antwerpen*. Universiteit Antwerpen, 2007.

S. De Pelsmaeker, S. De Vriendt en L. Demedts, *De driehoeksverhouding van de werkstudent*. Universiteit Antwerpen en Vrije Universiteit Brussel, n.d.

Vlaamse overheid. *Leven, leren en werken in 2050*. <https://www.transitiellw.be/>